

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A
25
apr.
(7 maiu)
1866.

Ese in fie-care luna de trei ori adeca in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue cóle.

Pretulu pentru Austria

pe Apr.—Sept. 4 fl. —
pe Opt.—Jun. 6 fl. — cr.

Pentru Romania

pe Jan.—Jun. unu galbenu.

Nr.
12.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

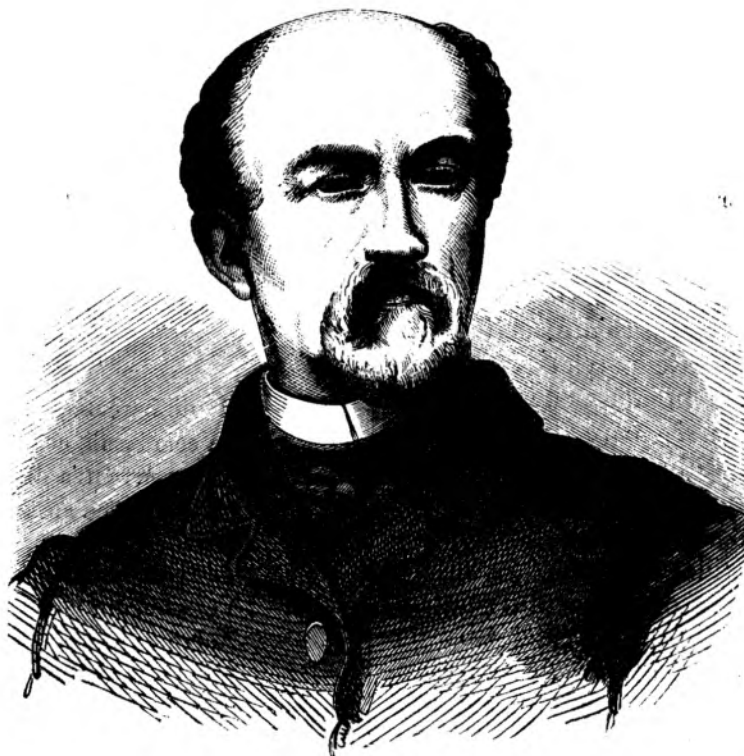
Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

II
cursu
anualu.

NICOLAU GOLESCU.

Grandiós'a lovitura de statu din 22 fauru de la Bucuresci atrase atentiunea Europei intregi a supra tierii fratilor de peste Carpati, ér noi de unu sange cu densii privimu cu o ingrigire dupla evenimentele petrecute in acea tierisióra scumpa. Barbatii cari apucara acolo franele guvernului provisoriu bine-meritara de natiunea lor, câ-ci au scapatu tiér'a de unu pericolu mare, de o revolutiune interna.

Pe paginele istoriei inca din tempurile cele mai de demultu vedemu in semnate numele Golescilor, si in presinte nu mai

Nicolau Golescu.

putienu escelédia a-césta brava familia romana, carea pentru binele patriei si alu natiunei a sacrificatu o nestimata avere, a daruitu capacítati mari, si anime devotate binelui comunu pana la ultim'a picatura de sange.

Dlu Nicolau Golescu presedintele locutientiei princiarie din Romania are unu trecutu pré frumosu, decoratu cu o laborositate neobosita, a careia scopu totudé una a fostu bunastarea si marirea Romanimei. S'a nascutu in anulu 1810, abea ajunsu alu 11-le anu, candu la an. 1821 se rescolà tiér'a sub conducerea lui Tudoru, si pradau ordele lui Ipsilanti, din

caus'a acestor miscări a trecut cu tata-seu in Transilvani'a, de unde abea la an. 1829. a re'n-torsu in tiéra, unde indata fú denumitu de sublocotieninte in armata si in diece ani a avangiatu pana la rangulu de colonelu, si ca atare a fostu adjutantulu principelui domnitoru Alesandru Ghica, de vre-o dóue ori a fostu prefectulu politiei si a ocupatu câtu-va tempu si postulu de ministru esternu.

In anul 1841 a parasitu armat'a, si fú denumitu de procuroru generalu la curtea apelativa, apoi fú directoru la departementulu ministeriului din launtru, la an. 1847. inse abunaséma presentindu evenimentele momentóse ce se pregateau, elu dede demisiunea si se retrase de pe carier'a oficiala, veghiandu si lucrandu pentru regenerarea Romaniei, cea ce urmá numai de câtu in anulu urmatoriu.

Sosi anulu 1848. In revolutiunea ce sguđu sistemulu castelor privilegiate, d. Nicolau Golesecu, ca si ceialalti bravi Goleseci, a avutu o parte insemnata, fiindu membrulu guvernului provisoru de atunci, si ca atare dupa invasiunea turcilor fú prinsu prin pasi'a Fuad-Effendi; dar curendu i succese a scapá din inchisóre, si a cautá asilu in Paris. Ací impreuna cu ceialalti bravi romani, cari ca respalata pentru invapaiatulu lor patriotismu a primitu pana amara de espatriare, de emigratiune prin tieri straine, a lucratu in interesulu causeror Romaniei, indemnandu pre barbati decidietori asupra sórtei Europei, ca sê imbratiosiedie sant'a causa a Romaniei.

Si aceste osteneli patriotice au causatu interesarea diplomatiei europene de sórtea principatelor romane dunarene, aceste solicitara conventiunea din Paris, prin carea se deschise o era nóua Romaniei, o punte transitiva dela somnulu sclaviei la viéti'a libertatii, atunci si d. Nicolau Golesecu putu érase a re'ntorná in tiéra spre a-si oferí serviciile sale patriei si natiunei sale. Orasiulu Bucuresci lu alésa de deputatu pentru divanulu ad hoc, in care fú alesu de vice-presiedinte, presidiulu de regula fiindu asiguratulu prin lege mitropolitului, in acestu divanu precum in tóte afacerile polítice densulu erá conducatorulu partidei liberale.

Cu ocasiunea alegerei domnitorului romanu, d. N. Golesecu erá candidatulu partidei liberale-natiunale din Bucuresci, si atunci dovedí o abnegatiune frumósa, câ-ci conformu programului si credeului seu politicu, dela care nici candu nu s'a abatutu, vediendu cá in 5-le januariu 1859 in Jasi s'a alesu de domnitoriu colonelulu Cuza, in interesulu unirei, pentru carea s'a totu lup-

tatu si se lupta ne'ncetatu, a abdisu in favórea domnitorului nou proclamatulu in Romani'a de peste Milcovu.

In an. 1860. fiindu provocatu de Cuza spre formarea unui cabinetu, a adunatu la guvernulu pre cei mai distinsi barbati devotati patriei, si densulu conduse ministeriulu de resbelu. Intr'adeveru acestu ministeriu a fostu celu mai liberalu dintre tóte ministeriele de sub domnirea lui Cuza, dar desceptandu gialusi'a diplomatiei, trebui sê se retraga. Elu cunoscu de timpuriu câ Cuza nu va poté impliní acceptarile si dorintiele romanilor, dar in interesulu patriei l'a sustienutu, pana candu inspaimantandu-se de starea deplorabila a tierei, in carea devenise prin neingrigirea domnitorului, si-perdú pacienti'a, si decisivu s'a resolvatu pentru restornarea lui Cuza, planulu de detronare se puse in lucrare, si acum scimu cu ce resultatu maretiu l'a si executatu prin faptulu dela 23 februaru a. c.

Totu trecutulu consecinte alu dlui N. Golesecu dovedesce in deplinu, câ densulu e chiamatu spre o partecipare insemnata in viéti'a política a Romaniei, densulu e acelu barbatu, despre carele potemu dice cu renumitulu Ubicini, câ are multi adversari politici in tiéra, si nici unu inamicu.

Generalulu Nicolau Golesecu, presiedintele locotientintiei domnesci din Romani'a, e un'a d'ntre cele mai poporale persóne in tóta Romani'a, si chiaru si contrarii sei politici i recunoscuar'a sa capacitate, si tari'a caracterului seu.

B A R C ' A.

Me 'ncredu in tine, barca usióra,
Ér' tu in valulu mării spumosu, —
Despica-lu iute si iute sbóra,
Câ-ci ventulu tace, ceru-e frumosu !

Me dû barcutia, me dû de-aice,
La cele insuli, ce le dierescu, —
Unde speranti'a dîmbindu mi dîce,
Câ mai ferice am sê traiescu.

Te rogu, ie sém'a, cârmaciu betrane !
Vêslasiu, din vêsle manati, manati !
Aideti in graba, acolo-e bine, —
Iute pe valuri barc'a-mi portati !

Barc'a mea fuge ca o sagéta,
Ce se rapede din arcu intinsu, —
Sbóra, alérgea, pe clipa 'ndata,
Pe-acele tiermuri am si descinsu.

Cârmaciui betrane! barcă pomesce,
De aste locuri m'am multiamitu,
Abie ajuns'am si-acum doresce
Sufletu-mi plaiulu ce-am mai dieritu.

Vedi tu, unchiesie, departe tare,
Colo, se pare mai liniscitu;
Mana barcuti'a-mi in fug'a mare
C' acolo fi-voiu mai fericitu!

Barcă mea fuge ca o sagéta,
Ce se rapede din arcu intinsu,
Sbóra, alérga, pe clipa 'ndata,
La cele tiermuri am si descinsu.

Betrane! mie si-aici nu-mi place,
Du-me, de unde tu m'ai luatu;
In apoi du-me, du-me in pace,
De navigare m'am saturatu.

Nu vedi ce clima intristatóre
Aice este . . . Eu me 'nforu! . . .
Fà barcă-mi mica, fà-o sê sbóre,
Fà-o sê salte éra-si usioru! . . .

O clipa . . . barcă-mi pe locu plutesce . . .
Sórele piere, s'ascunde 'n nori;
Crivetiu lu muge, turbatu vuiesce,
Suflandu inghiatia pe moritoru!

Aleu! betrane, ce gróza mare!?
Ce nópte négra, causu cumplitu!
Nimicu se vede, nu vréu primblare . . .
— Si cârm'a barcei s'a nimicitu!

De-acuma dara te lasu aice
— Ce felu aice? candu nu-e vre-unu portu,
Barcă-mi se sfarma in aschii mice, —
Unchiulu se 'ntórna usioru in notu.

Apoi speranti'a é' mi s'aréta,
Si-mi díce veselu: Mergi caletoriu,
Dup' asta nópte négra, turbata,
Aflá-vei éra-si campuri cu flori!

Georgiu Teutu.

ORFANIU.

(Novela istorica, din tempii abia trecuti.)

(Urmare.)

— Nu asia, fratiore! Scii, câ totu insulu
d'ntre noi are sê ucida celu putínu 10. moti?
si tu spre acést'a, pe semne esci préfricosu.

— Bine, bine! díse junele ostasiu suridi-
endu cu ironia.

— Dar' apropo, unde te-ai incortelatu?
Pentru tine aru fi buna casuli'a cea ce se vede

colo afara din satu, de câtra padure; acolo ai
petrece singuru ca unu Zahastru, si de ai vedé
cea rea, ai poté luá la sanetos'a in padure.

— Numai sê nu o patiesca celu ce dice. —

Junele ostasiu nu-si ocupase neci unu cor-
telu, si casuli'a imbiata i-veni chiaru la soco-
tela; deci fiindu câ erá decâtra sera, si-luá
bagagi'a si arm'a si se duse. Ajungandu la cas-
cior'a numita, aflá usi'a incuiata, deci scuturan-
du-o linu de vr'o doue ori si vedindu câ nu se
deschide, nu voi a folosì fortia, si erá chiaru sê
rentorne sê-si cerce altu cortelu, candu de odata
i-se parù, câ aude in casa ce-va gemetu si plansu.
Mergandu la feresta, i-se parù câ vede unu patu
asternutu si o fintia omenesca jacandu pe elu,
éra langa patu o alta figura femeiesca. Acumu
audi deplinu gemetulu fintiei din patu, ma
observá, câ aceea e o femeia morbosa, si ascul-
tandu mai bine, audi apriatu aceste cuvinte:

— Nu a fostu nime, numai ventulu a scutu-
ratu usi'a; intaresce-te in fire, maica, câ dora
ti-va veni potere si vomu poté scapá si noi in
noptea acést'a, ca sê intrámu incaí pana in
padure, apoi sciu eu o cale drepta, care duce in
Floresci, si dora pe de câtra diua, câtu de cu
incetulu, vomu sosí la unchiulu Toma.

— Ah, fic'a mea! sum forte slaba, nu
credu, câ voiu poté merge. Ce e dreptu, de eri,
de candu me lasara frigurile, me sentiu mai
binisioru, dar cu greu credu câ mi-voru sierbí
poterile, — apoi de ne va observá cineva?! . .
ah! me temu câ suntemu perdute! . . .

Ostasiulu nostru se puse pe cugete: de le
voiu lasá, pote sê vina altii aici si sê afle pre
bieteles femeii, si apoi Ddieu scie, ce aru fi cu
ele? . . . Eu trebuie sê le mantuescu ori si
cumu.

In momentulu urmatoriu fu gata cu deci-
siunea sa.

Mai asteptandu afara, pâna se intunecá
binisioru, ca nu cumca sê-lu observe cineva,
batù linu la feresta si grai curatu romanesce.

— Nu vi fia neci o frica! deschideti-mi
usi'a. Celu ce vi graesce, vi-este amicu, voiesce
sê vi-fia spre ajutoriu.

Morbos'a d'in preuna cu fic'a sa trasarira,
si in prim'a clipita se inspaimentara forte; nu-
mai decâtu inse audíndu vorbele blande, rostite
curatu romanesce, se imbarbataru, si fet'a sarì
cu o resolutiune inspirata la feresta sê veda cine
e? Observandu inse si prin imtunerecu, pe câtu
se potù, armele lucitorie ale ostasiului, erá
aprope sê ametiesca de spaima. Nu potù díce
alta, de câtu.

— Suntemu perdute, — apoi caditù pe o lavitia. —

— Nu ve temereti! grai ostasiulu incetu, — bine cà me vedeti inarmatu, ca pre ostasiu magiaru, eu totusi sum romanu de o limba si lege cu voi; in mine ve poteti increde.

In momentulu urmatoriu usi'a se deschise incetu, si Ilie (onoratii cetitori voru fi si gacitu, cà a fostu elu) intrà in casciora incuindu éراسi usi'a dupa sine.

Femeile taceau ambele, ca incremenite. Ilie intrerupse tacerea:

— Nu aveti neci o frica de mine, cà-ci eu nu sum inamiculu vostru; din contra vreu sê ve mantuescu.

— Ah, dora in acestu tempu de periculu extremu, chiar Ddieu ni te-a tramisu de angeru paditoriu! grai morbos'a linu.

— Cu de-a buna sema, e bine, cà amu ni-meritu chiaru eu aici, cà-ci in oste sunt forte multi ómeni duri si crudi; credu inse, cà pâna mane totu nu va veni altulu aici, si pâna atunci voi trebuie sê fiti scapate. Deci in noptea acêsta nu e tempu de perdutu. —

Angelin'a — acest'a erà numele fetei — astupà unic'a feresta cu vestminte, apoi aprinse unu stertiu de oleu, si Ilie cu uimire vediu in antea sa o vergina frumoasa ca diorile.

Radiemandu-si arm'a langa unu parete, si-enarà cu vorbe, ce sternira in ambele o compatimire, sortea si impregiarile, prin cari a ajunsu aici. Ele inca i-spusera, cà maic'a vedua a Angelinei de câte-va septemane jace de nesce blastemate de friguri, si si-perdù poterile, in câtu, candu ajunse faim'a apropiarei ostei magiare, si toti locuitorii satului cu cea mai mare grabire desiertara satulu si scapara cu tote ale sale, chiaru cu o diua inante de sosirea ostasi-meii, ea nu se potù reculege din slabitiune spre a se departà; éras Angelin'a nu potù lasà pre maic'a sa singura incredintiata sortei vítrege.

III.

Càtra médianopte, candu tote erau in lenisee, numai grelusii cantau in casele pustiie, Ilie si Angelina, ajutandu de bratie pre debil'a maica, esira din casutia si neobservati de cineva, pe o carare cunoscuta bine Angelinei, intrara in padure.

Ajungandu cu multa greutate pe de càtra diori la mediuloculu padurei, unde acumu erau in securitate, siediura sub unu copaciu, ca sê pauseze morbos'a ostenita.

Angelina rogà pre Ilie sê rentorne, nu cumva sê fia observata absentia lui prin cineva din ostasi, si sê-lu urmaresca.

— Acì suntemu chiaru in mediuloculu padurei, dîse ea, si de acì, dupa ce si-va reveni si maica mea, peste vr'o ora dóue, vomu poté merge pe carâri secrete, de cari eu cunosc destule, si ori câtu de cu incetulu pe de càtra sera vomu ajunge in Floresci, unde avemu o multime de consangeni, la cari vomu fi in securitate.

Ilie re'tornà la cortelulu seu in satulu G.—Pe cale cugetele lui nu se ocupau cu alta, decâtu cu frumos'a Angelina. Afara de compatimire inca unu altu sentiu secretu cuprinsese ànim'a lui, care se pareà cà-lu lega de ea. Frumosulu tipu alu Angelinei erà totu in antea ochiloru sei.

Ajungandu camu pe la 9. ore demaneti'a la satulu G. spre cea mai mare uimire a sa aflà satulu de totulu pustiu si incinsu in flacara. Ostea revolutiunaria mersese si si-lasase urme triste dupa sine.

Numai cortelulu seu lu-aflà neatinsu de focu, unde si intrandu si-aflà armele si bagagi'a, tote precumu le lasase la departarea sa. —

In diu'a acêst'a s'a intemplat ataculu celu renumitu, dar' pentru revolutiunari destulu de rusinatoriu, la Desiu. Ostasi-meii incortelata in G. de acea lasase satulu asià pe neasteptate, ca sê ieie parte la acelu atacu.

Ilie nu avù voia a remané singuru in satulu ardietoriu, deci luandu-si armele si bagagi'a, aflà mai cu cale a se re'tornà in padure, pe urm'a Angelinei si a mamei sale.

Ajungandu pe dupa mediadi la loculu, unde le lasase, nu le mai gasi acolo. Numai acumu i-veni in minte, cà aru fi fostu bine a intrebà, pe care cale sê merge la Floresci?

Acumu nu scià, ce sê faca, in catràu sê mergea?

— „De voiu esì, si voiu dà in óre-ce satu romanescu, cugetà in sine, asià precumu sum imbracatu, ca ostasiu revolutiunariu, cu deabuna sèma potu sê vinu in periculu si sè-mi perdu chiaru vièti'a; éra de asiu esì din padure si asiu dà de ostea magiara, me voru socoti cà-su desertoru si atunci de buna sèma e pace de mine! . . . Ah, Angelina, Angelina! numai de te-asiu gasi pre tine, apoi nu mai amu frica de nimica; tu me vei protege, seiu, precumu te-amu protegeatu si scapatu si eu pre tine!“ . .

Obositu de astfelu de cugete ingrigitore si de àmblatulu celu multu, se cautà a dormi;

inse nu trecù multu tempu, pâna candu unu urletu furiosu, ca de lupu, la-desceptà din somnu, chiaru la bunu tempu.

Desteptandu-se deplinu, i-se parù, câ aude si unu glasu de omu desperatu, ca cumu aru strigá dupa ajutoriu. Deci si-apucà cu rape-diune arm'a care erá incarcata, si alergà, fâra a cercá dupa carare într'acolo, de unde venise urletulu si strigarea desperata.

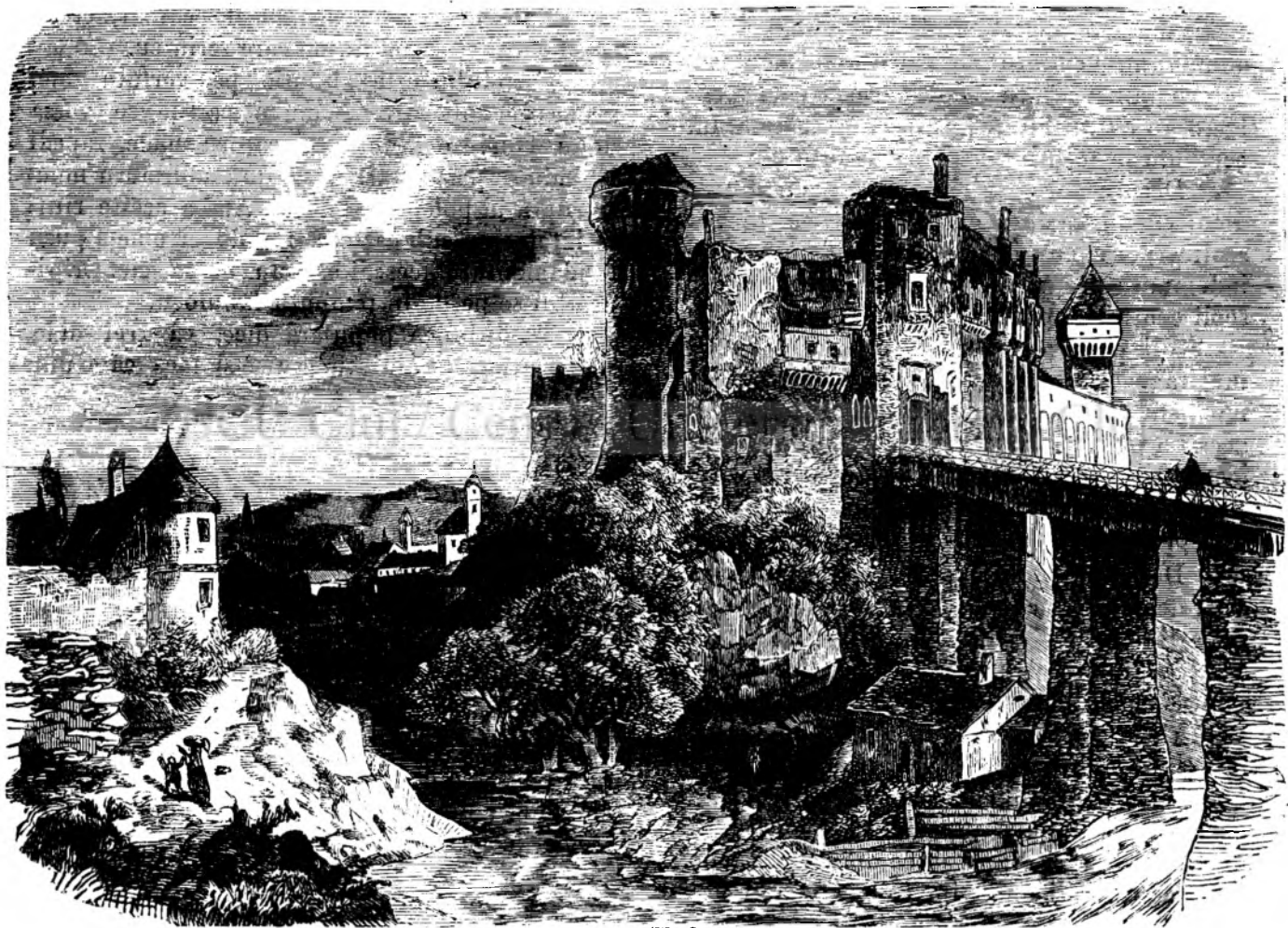
Abiè ajunse inse camu la 2—300. de pasi in desime, si urletulu ferei se repetì in apropiarea lui, — in momentulu urmatoriu audì, si

Pe candu fu elu gata cu acesta aperiatiune, si erá sê caute dupa fiinti'a mantuita de lupóia, audì ca si cumu aru vení din susu, din apropiarea sa aceste cuvinte:

— Domne, Tie-ti multiamescu, câ-mi transmisesi mantuitoriu! Dar' ah! Ce vedu?!

In acestu momentu cautà Ilie in pregiuru si observà intre crengelile unui copaciu pre — — Angelin'a inspaimentata si cu perulu despletitu.

Pentru Ddieu! Dar' tu esci Angelina? o intrebà si apoi o ajutà sê se cobora de pe copaciu.

Cetatea Unedorei. (Vedi. pag. 138.)

pricepù chiaru si strigarea desperata, care se cunoscutù câ e glasu femeiescu.

-- Vai de mine! Dne Ddieulu meu! nu me lasá!

Intre acestea esi de dupa unu copaciu grosu o lupóia cu doi puieteci si unu síroiu de sange dupa ea. Dar' in clipit'a urmatóre fer'a nimerita de glontiulu armei lui Ilie, facandu sê se auda inca unu ultim u rletu, fu asternuta la pamentu. Puii i-tocà Ilie cu patulu puscei in capu.

— Oh Ilie, Ilie! me scapasi si a dói'a ora de morte; cumu ti-voiu scí si poté multiamí? Éca ce amu patítu. Vedi, câ erá sê me spíntece lupoi'a infuriata.

— Dar' maica-ta unde e?

— Nu scíu!

— Pentru Ddieu, ce ati patítu?!

Angelina nu mai potù sê-i respunda de plansu; numai dupa o pausa mai indelungata potù eschiamá intre suspine.

(Va urmá.)

Georgiu Marchisiu.

Suveniri si impresiuni de caletoria.

XXVIII.

Ce se dîcu de starea materiala si spirituala a locuitorilor din acestu tîenutu? Starea materiala s'a potutu vedé din pucinele cuvinte ce le-am scrisu despre modulu vietuiei. La aceastea mai adaugu, cã ei si pana asta-di suntu forte asupriti de domnii pamentesci, si cu atãtu mai tare cã nu au acolo barbati din sinulu loru, cari sê-i apere de usurpatiuile fostiloru domni.

Altu-felu si d'între unguni numai despre forte pucini potu dîce cã stau binisioru in respectu materialu. Dela 1848 incoce au mancatu numai, au vendutu si s'au inmormontatu in detorii; am vediutu si de aceia, cari pâna la 1848 au avutu bunuri estinse, ér' acuma ambla cersîndu in totu intielesulu cuventului.

Despre starea spirituala este de ajunsu sê dîcu, cã nu se ingrigesce nime ca sê redice scoli. Apoi candu insusi locuitorii au voitu din indemnulu propriu sê-si redice in comunu nisce scoli centrale, au fostu impedecati si paralisati.

— Scoli popuráli nu suntu, séu care suntu nu merita acestu nume. Preotîmea, care se tiene mortîsiu de scoli, pune vina pe oficialii politici, acesti-a pe preutîme. Cea mai pucina grige de instructiune in acestu tîenutu o porta ordinarialu gr. catolicu din Lugosiu, care si altu-felu prè pucinu ne areta cã traiesce.

Deca cine-va d'in acestu tîenutu voiesce sê-si dee copiii la scola, apoi trebuie sê-i duca, departare de 2—4 dîle, la Alba-Juli'a, Blasiu séu Sabiiu, cã-ci alte scoli in apropiare nu suntu. Apoi dieu pucini au voia si potere, ca sê-si tiena copiii in asia departare cãte 12—14 ani. Acést'a este caus'a cã d'in acestu tîenutu n'au esîtu inca si nu s'au destinsu barbati. Totu asia stau si ungunii in privintî'a spirituala, ba dora mai reu, si din ce in ce totu mai reu. Prin scole centrali si unu gimnasiu, romanii acestui tîenutu aru castigá forte multu.

XXIX.

In ser'a de 3. Augustu, lasandu tîenutul Hatiegului, trecuramu la Hunedor'a, pentru ca sê cercetãmu castelulu Huniadesciloru. In aceea dî ajunseramu ser'a prè tardîu, si numai in umbrele serei visitãramu pe din afora castelulu, in partea pe sub care curge rapitoriulu riu Cern'a. Castelulu fiindu pustiu este inchisu, si in aceea sera abiã poturamu aflá cã cine tiene chiai'a.

In demaneti'a urmatoria d' odata cu resa-

ritulu sorelui, luandu-ne ciceronulu cu chiai'a ne apropiamu de castelu.

Din ce-va departare castelulu mai multu apare o stanca, tota crepata si surupata, decãtu unu edificiu maestrosu. Acestu aspectu, d'o parte provine d'acolo, cã este edificatu forte neregulatu, complicatu si labirinticu, ér d'alta parte, pentru-cã este ruinatu, fora coperementu, si murii stau goli, espusi toturoru eleminteloru.

Pe o stanca negra, intr'unu vechiu castelu, Unde curge 'n vale unu riu mititelu.

Nu sciu deca aceste versuri voru descrie mai bine, mai fidelu, loculu de care tracteza, séu loculu si castelulu de care scriu eu.

Castelulu este situatu pe verfulu unei stance, pe sub care de ambe partile se versa doue riuri de munte, a caroru unde rapedi isbindu-se prin pietre, lasa unu murmuru neinteruptu in polele castelului. Ambe aceste riuri se intelnescu sub castelu. Candu si cine a pusu fundamentulu acestui castelu, nu se scie. Originea lui se perde in tempulu fabulosu.

Traditiunea populara dice, cã trei dîne, sorori uriasie, s'au intielesu sê-si faca cãte unu castelu.

Deca mi-va ajutá ddieu, dîce cea d'antaiu, eu mi-voiu face in trei septemane unu castelu de feru; si in trei septemane a fostu gat'a castelulu Hunedorei.

Eu, deca mi-va ajutá ddieu, dîce a dou'a, in trei dîle mi-voiu face castelu de argintu; si in trei dîle a fostu gat'a castelulu séu cetatea Devei.

Eu, si fora ajutoriulu lui ddieu, dîce a trei'a, mi-voiu face unu castelu de auru. Dîcundu astu-felu s'a si apucatu sê-si faca castelulu pe verfulu dealului „Huroiu,” care se afla pe malulu dreptu alu Muresiului, din susu de Dev'a, facia cu gur'a, unde se versa Streiulu in Muresiu. —

Dar' in data s'a redicatu o furtuna mare, s'a inflatu Streiulu si Muresiulu, si undele turbate ale acestoru fluvii au risipitu totu ce ea a lucratu.

D'in acésta traditiune, séu mai bine mitu, atãt'a este adevveratu, cã stanca, pe care se afla castelulu Hunedorei, contine in sine forte multu feru, cea de la Dev'a argintu, si cea de la Huroiu auru, la care i si dîcu Muntele-de-auru.

Unii pretîndu, cã castelulu Hunedorei se trage de pe tempulu huniloru, si mai alesu pentru-cã in documentele vechi se afla „Hunod.”

In documentele istorice obvine Hunedor'a mai antaiu sub ducele Stefanu, fiulu lui Bela

IV. pe la 1276, sub numele de Hunod, si se numerá între castelele regale. Prin donatiunea data in Visegradu, la diu'a evangelistului Luca 1409, a devenitu acestu castelu proprietatea lui Voicu, tatalu lui Ioane Huneadi. Acest'a, dar' mai alesu Mathias Corvinu a infrumsetiatu multu castelulu. Prin casetoria a devenitu la George de Brandenburg. dar' numai pe pucinu tempu. De la 1526—1605 a fostu proprietatea familiei Török. Dup' aceea a fostu pemnoratu la principele Bethlen Gábor pentru 12 mii. D'aici in colo a devenitu in diverse mani. In anulu 1854, pare-mi-se in Aprile a fostu aprinsu, si au arsu coperisie si totu ce a fostu de lemnu, ér acum stá espusu tuturoru furieloru tempului. Acuma se afla in posesiunea fiscului, ér famili'a Eszterházy porta de multu procesu cu fisculu pentru proprietatea castelului.

Atát'a pe scurtu din istori'a acestui castelu.

Arone Densusianu.

Art'a iubirei.

III.

Me inchinu opiniunei acelora cari dîcu, cá fienti'a omenésca fara educatiune e apesata in starea animalelor necugetátore, inse decátu a primí ori ce cultura, si mai alesu o educatiune stangace, periculósa, mai bine sê remana omulu in nesciintia, cá-ci celu putienu e sperantia cá instinctulu naturalu, de si orbecandu, lu va conduce si spre bine. Vai inse de acelu omu carele are o minte luminata, infrumsetiata cu cunoscintie rari, si anim'a i remane ne desvoltata, séu chiaru devastata de tóte sentiemintele si aspiratiunile mai nobile

Dar' sê nu mergemu asia departe, sê nu vorbimu asia pre susu, cá-ci cei ce ne voru audí voru cugetá cá voimu sê filosofámu despre stricarea ómenilor, despre decaderea sentiului moralu si ce sciu eu ce voru fí mai cuge-tandu, ca si candu dieu ómenimea s'ar fí des-bracatu din nimbulu seu propriu, ca si candu acuma n'amu avé alta de facutu, fara sê despe-rámu si sê lamentámu cá nu e mai multu cu potintia a traí între pecatosii de ómeni, ci daca voimu sê ni pastrámu sentiemintele bune, cu cari ne-a indiestratu natur'a, sê parasimu viéti'a sociala omenésca, sê fugimu de ómeni si sê ne scutimu prin paduri, prin visuini, pescere si desierturi imense, cá-ci aici între ómeni ochiulu ce vede, gur'a ce aude e numai provocare spre alunecare depe calea drépta, e amagire seduca-

tóre, ce ride ca angerulu si te arunca in abisulu desperatiunei cu necrutiarea demonului.

Cum vi place? Suntu aceste adev-e-ruri? Dar ce intrebare!? Aceste suntu numai nescie fictiuni bizare, nescie minciuni, chiaru dreptu sê dîcemu.

Si totusi au fostu ómeni intielepti, filosofi mari, cari au dîsu cá omulu numai prin nesciintia, si trairu in liber'a natura ca fiiintiele necugetátore póte fí — fericitu!

O! dar' multe nebunii au mai scrisu si vorbitu chiaru si filosofi.

Cátu de nefericitu póte fí omulu si pe langa unu talentu genialu, pe langa o minte escelinta a dovedit'o marele filosofu Rousseau, carele mai alesu in opulu seu „Emilu“ a combatutu viéti'a sociala, si spre ajungerea la fericire(?) a recomandatú viéti'a selbateca, vieti'a animaleloru.

Sermanulu filosofu, cátu de nefericitu a trebuitu sê fie! . . . !

Dar asia patiescu toti acei ce dorescu a fí fericiti fâra ca sê cunósca isvorulu fericirei — iubirea!

Si acumu frumóselor si incantátorelor cetitóre, judecati dvóstre, nu e de condamnatu óre acea datina, acelu abusu de educatiune, candu pentru mintea fientielor fragede, ne educate inca, cei mai multi parinti se ingrigescu de procura educatori, instructori invetiati, éra pentru biét'a ánima nu se ingrigesce nime, séu daca i si arunca candu si candu câteva sfarimaturi de invatietura nobila, aceea o facu numai asia — ca sê fie?

Negresitu cá educatiunea nobilitéza, cá e frumosu a fí invetiatu, inse nu astufelu ca sê despretiuimu drepturile ánimei, sentiemintele cele nobile, cumu facu fórté multi, cari ca sê se arete cá suntu celu putienu cu o palma mai mari(?) decátu asemenii lor, calomniédia moralitatea, néga isvorulu fericirei adeverate — iubirea, si impreuna cu acést'a chiaru si esistinti'a isvorului de iubire, esistinti'a — lui Ddieu!

Cine va fí atátu de nebunu sê créda cá astufelu de invetiati(?) potu sê fericésca pre cineva, candu ei insusi se indoiescu in isvorului fericirei? — Si cine va fí atátu de usioru la minte, ca sê-si lege sórtea de o astufelu de fientia ratecita?!

Ce creatiune debila, frageda si sermana e fienti'a femeiesca! Câte se poftesce dela densa in viéti'a sociala, totusi cátu de putiene poteri are dela natura. Cátu de nefericita e daca numai cu unu pasiu se abate de pe calea drépta, si

totusi câte provocatiuni seducătoare o incungiura pretutindene, dar' in trens'a câte sentieminte si ilusiuni amagitoare se lupta spre a o conduce pe câi ratecite! . . . Sermanulu secsu frumosu e mai espusu pericolului, totusi e celu mai debilu, celu mai nepotintiosu . . .

Inse acésta slabitiune e numai inchipuita, câ-ci debila si nepotintioasa e numai acea fiintia femeiesca, carea singura cu voi'a, séu fâra voi'a sa abdice de puterea grandioasa ce-i sta in dispusetiune, si acésta putere e farmeculu iubirei, cu carea a indiestrat'o natur'a in abundantia. Si cu totu dreptulu si-inchipuiesce ânim'a iubitoare câ e atotuperternica.

Prin acésta putere secslu frumosu e in stare a supune tari'a barbatilor; câti duci cerbicosi, cari au cutremuratu o jumetate de lume, câti imperati gloriosi, carora se inchinau ca unor diei, s'au supusu, s'au facutu sclavii unoru fiintie dragalasie, cari prin puterea iubirei lor au luat in manele lor puterea barbatésca . . . Ce taria de spiritu a doveditu prin amorea lor: Mam'a si Dochitia lui Stefanu celu mare, Fét'a dela Cozia, Fét'a de curte a lui Radu . . . si a tôte puternice in amorea lor ca nesce dîne . . .

Si ôre prin ce gracie, prin ce frumsetie rapitoare, prin ce farmece au potutu aceste fiintie debile ca sê escercese o putere atâtu de extraordinaria asupra barbatilor poterosi? — Nimicu prin alta, decâtu prin farmeculu puterei de iubire, carea imbratiosiedia totu ce e intr' adeveru frumosu, nobilu si santu.

Dar chiaru si in viétia privata aflâmu femei, cari eserciédia o putere neinvingibila asupra barbatului, — trebuie inse bine sê deschiliniu puterea iubirei, de arbitriulu capricielor, câ-ci pana ce acest'a subjugă, catenedia cu cerbicia, puterea iubirei conduce, recreadia si inaltia pre omu, si nici decâtu nu sente greutatea acestei poteri, câ-ci usiôra ca radiele datătoare de viétia ale sórelului, se preface in unu elementu de viétia.

Julianu Grozescu.

PRIMA VÉR'A.

Iérn'a piere, gerulu trece,
Mandrulu sóre-a 'nteneritu;
Nu mai sufla ventulu rece,
Ci zefirulu linu, iubitu.
Ride firea 'ntenerita,
Ride ceriulu celu azuru, —
Si prin valea inverdita
Curge riulu cu murmuru.

Tu ! a sortii mele ghiatia
Te topesce-acum si pieri !
Noua, vesela viétia
Mi se 'nchina cu placeri !

Se re'ntôrse rëndunel'a
De-pre malulu departatu,
Si-amorósa filomel'a
Érasi canta ne'ncetatu;
Paserile se aduna,
Canta vesele in coru,
Glasulu lor prin vái resuna
Prémarindu pre Creatoru.

Lira trista, amutita,
Te descépta din taceri !
Câ-ci viétia aurita
Te 'mpresóra cu placeri !

Giosu pe malulu de valcele,
Susu pe dealulu inverditu
Resarit'au floricele,
Ce ridiende s'au treditu,
Printre flori mirositoare
Sbóre tenerulu zefiru,
Sioptindu siópte de amóre,
Le imbéta in deliru.

Ride ! Anima-amortita
De necesuri si doreri,
Câ-ci viétia fericita
Te 'mpresóra cu placeri !

Éca 'n diori de demanétia
Sbóra fluturii usiori,
Sugu nectare si dulcétia
Imbetati d' amoru — prin flori.
Peste totu acú domnesce
Unu amoru blandu descéptatu,
Totu ce misca — adi iubescé
De viétia farmecatu.

Vin' si tu, a mea dorita
Sê iubimu si noi — sinceri,
Primavér'a aurita
Sê ne legene 'n placeri !

J. Lapodatu.

Orbu si vediendu.

Novela de Eduardu Bulver.
(Urmare.)

„Cu nepotintia“! strigà Saint Amand infocatu, —
ce-mi pasa mie de parerile lunei despre esteriorulu
teu; tu pentru mine esci idealulu frumsetiei.“

Elu ascultá cu placere pe Lucilla, candu ceteá
mai cu sema despre batalii, caletorii si aventure, si

totu-si astufelu de tablouri escitau o impresiune trista intr'ensulu.

De multe ori se resolvà Lucilla, candu-lu audià suspinandu, câ ea ar fi in stare a abdice de fericirea de a fi iubita de elu, daca cu acestu pretiu i-ar potè cascigá si redá vederea ochiloru, a careia lipsire-lu urmaresce ca o fantoma.

Famili'a Lucillei erá catolica si ea singura credea pana la superstitiuni. Adese-ori se ocupá ser'a de istori'a sacra si cetirea despre minuni. Intr'o dí, candu spre acesta scopu se adunaseru câti-va vecini la olalta, s'a facutu amintire despre mormentulu celoru trei regi santi din Cologne. Lucilla ascultá cu mare placere si indestulare — precum si cei din giurulu ei — naratiunile minunilor ce se atribuiá acelu santu mormentu.

Fie care dintre vecinii ce se adunaseru in acea séra, sciá spune câte o istoria frumósa despre vindcâri depline, rogatiuni ascultate si despre pecatosi rentorsi.

De o istoria se intresà Lucilla mai tare, pentru câ naratoriulu erá unu omu betranu, respectaveru, cu pârlu albu si fusese de fatia la acea intemplantare.

„O mama din Antverpi'a avù unu pruncu surdому, uniculu fruptu alu casatoriei sale. Nefericit'a muiere si-tienea acest'a de o pedepsa — amesurata pentru gresielile ei. Ah! strigá ea de multe ori cu dorere, de ce nu m'a lovit pe mine acésta nefericita pedepsa? de ce cauta sê suferi inocintulu meu fiu pentru peccatele mele?! Astufeliu de cugete o persecutau dí si nopte, si nimicu nu o potea consolá. De ce crescea prunculu mai mare, de acea lu iubea mai tare, de acea crescea mai tare ingrigirea si intristarea animei sale. Intr'o dí audîndu ea despre mormentulu acelor regu santi din Cologne si despre minunile ce i-se insusiá, se resolvà a perigriná descultia pan' acolo. Domnedieu e induratu — dícea ea — si elu, care a numitu pe Magdalena sor'a sa, — va sterge blastemulu, care in locu de a picá pe mama a picatu pe fiu. Nefericit'a muiere pornise catra Cologne, — si a udatu cu lacrime mormentulu acelor regu santi. Cátu de mare a fostu spaim'a ei la re'ntorcere, candu din casuti'a ei se vedeau numai nesce ruini afumate; lemnele cele negrite si sdrobite precum si ferestriile cele arse aretau prea deplinu furi'a fostului focu. Desnervata de emotiuni interne si lesínata cadiù la pamentu. Morit'au prunculu ei in vapai'a focului? Abiá agitá acestu cugetu in sufletulu ei, candu de odata numai se audí o voce copilarcesca — si o! minune . . . prunculu ei se aruncá in bratiile torturatei muierei cu eschiamatiunea: „Iubit'a mea mama!“

Cu siepte díle mai nainte a fostu elu mantuitu din focu, si spaim'a cea mare i-a deslegatu limb'a, dupa care si incepù a respicá sunete inarticulate cu delicatetia. Blastemulu a fostu stersu, si vecinii cei buni

invetiara pe pruncu, in ce modu sê-si primesca maic'a sa la re'ntorcere. Intristatus'a ea câ bunulu si averea ei erá perduta si casuti'a prefacuta in cenusia? — Cu deplina resignatiune se acomodá pedepsei impuse, pentrucâ rogatiunea ei a fostu ascultata si blastemulu numai stá pe capulu pruncului ei.

Acesta naratiune facù o impresiune mare in Lucilla. Unu defectu trupescu, mai asemenea aceluia de care patimea si Saint Amand, fù vindecatu prin rogatiunea altei persóne; acestu cugetu implea sufletulu ei de sperantie dulci si simtieminte pretiöse.

„Relicuiile nu se mai afla acum acolo? díse ea „Domnedieu nu e inca in ceru? Elu, care asculta rogatiunea pecatosileru, respinge nevinovati'a? — Nu primesce Domnedieu inchinatiunile animei ca sacrificiulu celu mai placutu? Cu tóte câ prunculu a avutu o mama, care s'a rogatu pentru elu, inse o mama nu e in stare a-si iubi fiulu seu asie de tare, precumu iubescu eu pe Eugeniu. — . . . Dar' Lucilla, daca se va primí rogatiunea ta, si elu si-va recapatá lumin'a ochiloru, atunci . . . Lucilla . . . puterea ta farmecatóre e derímata si elu nu te iubescu mai multu . . . Totu atâta mi-e, celu putienu voiu sci, câ am fostu medilocitori'a prin carea s'a fericitu.

Aceste erau cugetele ei, de cari erá plina anim'a si pe cari atâta le nutri, pana ce a fostu destulu de copte, de a se potè resolvá cu votu a intreprinde peregrinagiulu amorului.

Nici mamei sale, nici lui Saint Amand n'a descoperitu intentiunea sa, pentrucâ a sciutu, câ din ambe partile i-se voru pune pedece. In Brussela, spre fericire avea o matusia, la care in totu anulu petrecea cateva septemani, mai cu séma candu ducea manufacturele pregatite preste anu spre a le vinde, de óre-ce acolo se plateau mai bine de cátu in Mecheln.

Lucilla si Saint Amand erau incredintiati si serbarea nuntei fù determinata a se tiené peste putienu tempu. De óre-ce in acésta tíera domniá acea datina, câ ori cátu de seraci se fie parintii, totusi se silesco a dá o diestre anumita cu fic'a sa, Lucilla pré usioru si-potù ascunde scopulu celu adeveratu alu caletoriei sale — subu acelu pretestu, câ cauta se caletoresca pentru vinderea manufacturelor in Brussela spre a potè cascigá celu putienu, cátu sê póta fi de ajunsu pentru acoperirea speselor ce se voru face.

„Tu a-i dreptu Lucilla“, díse domn'a de Weber, chiaru pentruca Saint Amand e avutu, nu trebue sê mergi ca o cersítóre in cas'a lui.“

Vestea acestei casatorii avute se latíse in totu orasiulu si prin invidi'a mai multora mandri'a lor cea onesta erá vatemata, — pentru acea tóte au facutu ca dupa potintia sê póta dá câta-va avere cu fic'a lor, si sê-si póta cascigá satisfacere in privinti'a aceea, câ neegalitatea acestei casatorii totu-si nu e asia de mare,

pre cumu o vorbescu de comunu. — Ei avura dreptu inse din alte motive. Tesaurulu celu adevratu pe care-l aduce Lucilla alesului ei, e unu asié tesauru, ce nu-lu póte rapí nici o ursita, nici o prodigalitate nu-lu pote micșiorá.

Saint Amand nu voiá sê scie de acea caletoria, nici despre diestre, cá-ci aceste lu-faceau tristu, elu nu se astimperá nici la observatiunea Lucillei: cá mai multu din iubire catra parinti si supunere voiei loru face acea caletoria.

„Si tu inca vrei sê me lasi“ dîse elu cu acelu tonu melancolicu care strabatea totudeuna anim'a Lucillei, — „asié dara sum de dóue ori orbu.“

„Iubite Eugenie! acesta despartire inse e numai pe 14 díle sêu celu mai multu o luna.“

„Patru spre diece díle! DTa nu numeri dílele asié, precumu le numera unu orbu“ — respunse Eugeniu cu amaretiune.

„Iubite Eugeniu — te rogu — asculta-me“ dîse Lucilla plangandu si acareia suspine se pareau a fi o imputare de nemultiamire pentru Saint Amand.

„Iérta-mi mie“ strigá elu intindiendu-i man'a.

„Mam'a mea nu te va lasá singuru.“

„Mam'a DTale nu e DTa.“

„Si Julia?“ intrebá Lucilla cam nesigura.

„Ce am eu inse cu Julia?“

„Afara de parintii mei numai singuru D-Ta esti acela, care in present'i'a ei mai poti cugetá la mine.“

„Si pentru ce — Lucilla?“

„Pentruce? pentru cá ea cu multu e mai frumósa de cátu si-pote imaginá omulu.“

„Nu-mi vorbí D-Ta despre aceea, sê-mi fi concesu mie cerulu ca sê potu vedé — atunce asiú fi in stare a documentá lumii intregi, cá D-Ta esti pe de o suta de ori mai frumósa de cátu Julia. In vócea ei nu este musica.“ —

In sér'a de 'naintea pornirei pe cale petrecú multu tempu Lucilla cu mam'a sa si Saint Amand la olalta. Ei vorbeau despre viitoriu si faceau mii de planuri; ei depingeau planulu pentru gradin'a fericirei loru, si plantau flori si arbori in ea fara de a cugetá la bruma si geruri, ce potu sê vescediésca.

Dupa ce se retrase Saint Amand in chilia sa, Lucilla incuiá usi'a si ponandu-se in genunchi pe pragulu acelei usie — inaltia o rogatiune ferbinte catra ceru, in care implorá ajutoriulu domnediescu, ca sê-si pota realisá sperarile sale.

In diorile demanetiei se suí Lucilla in trasur'a ce aveá de a o duce pana la Brussela. Indata ce a ajunsu in orasiulu depe urma — in locu de a merge la matusi'a sa — intrá in o ospetaria si incredintiendu legatur'a cu retiéle ospetariului, incepú pelerinagiulu amorului, care anim'a sa i-lu facuse de detorintia.

(Va urmá.)

PROGRESULU

scriere popurala pentrn Romanii tierani, redigeata de V. Romanu.

Apoi díca cineva cá poporulu romanu e necultu, e inapoiatu in cultura, mai díca cineva cá nu *progresamu*, cá-ci i vomu spune: éca „Progresulu“ poporalu, care dovedesce in fapta cá poporulu romanu e mai inaintatu dóra decátu ori care poporu alu lumiei. — Adeveru cá mosiulu Tóderu si nenea Gligoru dela sate nu va fi sciindu ce pasere e „Progresulu“ acela, inse noi vomu aretá strainiloru cá e tiparitu negru pe albu, respective pe visiniu, cá „Progresulu“ e „scriere popurala“, apoi putienu ni pasa daca nici nu va scí poporulu cá ce e progresulu, deórece precumu se vede nici redactorului nu i-a pasatu multu, sêu abunaséma a *presupusu*, cá poporulu are idea lamurita despre *progresu*, cá-ci contra datinei dsale n'a pusu nici unu „semnu“, care sê spuna cá insemnédia — *inaintare*. — Eu cugetu, cá dlu redactoru a *presupusu* cá *poporulu* (!) scie ce e progresulu, cá-ci într' altu chipu aru fi facutu, cumu vedemu la tóte natiunile, cá la scrieri *popurale* dau nisce numiri intr' adevera *popurale*. Dar sê nu ne oprimu multu in titul'a acestei scrieri *popurale*, ci sê vedemu ce contine intr'ensa?

Éca mai antáiu vedemu: „Lips'a de scrieri *populare*.“ — Ce? pana acuma *popuralu*, si numai decátu *populare*?! Pré rapede *progresámu*! Inse trecemu si peste acésta si cetimu: „Un'a din acele impregiurári, ce au *influintiatu* si mai *influintiédia daunosu* asupra *progresarii* si *prosperitatii* nóstre, este si desiertulu *teramului literaturei populare* . . .“ Destulu va fi si atáta lui mosiu Tóderu si badea Gligoru, cá-ci daca voru *pricepe* ei tóte aceste cumu se cade, apoi potu sê se lase de plugu si sê concurga pentru catedre de profesori.

Nu intielegu inse, cá pe langa atáta *progresu* ce lipsa mai avemu de scrieri *popurale*? Sê remanemu pe langa „Alesandria“ si cele alte asemene, si de ce mai díce d. redactoru, cá: „daca barbatii timpului de mai incóce *continuuu progresivu* (!) acelu inceputu bunu si norocosu, unde amu stá astadi?“ — Dar' mai putienu intielegu aceea, cá: „in *dieceniulu* din urma afara de „Infricosiatele stricatiuni ale beuterei vinarsului“ si „Invetiatoriulu si poporulu“, apoi afara de calindare, noi romanii din Austria mai n'avemu alte scrieri *populare* de aratatu (cui?), cá-ci din díarele nóstre, asié cum sunt, si din alte *opuri aparute* nici unulu nu se póte numerá cu dreptu cuventu la literatur'a *populara* . . .“ Nu sciu cumu intiege d. Romanu cuventulu *popularu*, inse eu asia sciu cá afara de cele amintite de dsa mai suntu *opuri aparute* prin díarele nóstre, cari intr' adeveru atátu in form'a esterióra, cátu si interna suntu *popurale*, si inca chiaru si in *dieceniulu din urma*,

mai multi au scrisu opuri poporale, apoi fie acele opuri atâtu de mici că d. Romanu le-a trecut cu vederea, inse cugetu că publiculu carele are cunoscintia despre acele, va află că d. Romanu a esageratu in cele amintite mai susu.

Dupa acésta cetimu unu articlu despre ortografia, in care red. paremi-se vré sê-si motivedie ortografi'a noua, eu inse n'am intielesu alta de câtu, câ deórece ortografi'a Asociatiunei transilvane e nepractica, câ-ci si cele dóue (numai?) diuare politice se abatu dela acea ortografia, apoi de ce sê nu faca si „Progresulu“ o ortografia noua? Si eu dîcu, câ dreptu are.

Acumu apoi sê vedemu si unu articlu scrisu numai pentru poporu. „*Se fimu cu mai multa grige pentru inavutireu poporului.*“ Acésta e o convorbire intre unu preotu betranu, si unu deputatu ardeleanu. Parintele Doroteiu e omu cu invatiatura, câ-ci precumu se dîce are si o „bibliotecuia“(!), unde cetesce „gazetele si se retrage totu de una candu i vinu gânduri mai grele.“ — Acî apoi in bibliotecuia ambii vorbescu despre politica si despre starca materiala a poporului romanu. Parintele Doroteiu lu strofoca bine pre d. deputatu, pana candu acesta inca se apera crancenu, daru in fine afla cu cale a se supune dîcandu parintelui unu „complimentu“, si fiindu câ e timpulu prandiului si lu ascépta si nesce ómeni, — „de aceea — dice — *me recomand.* Nu te vei superá inse (adeca parintele Doroteiu), daca te voiu mai *incomodá* si alta data pentru *continarea discursului* nostru; pe cându me *apromitu* a fi sî eu mai *elocuentu!*“ — La care si parintele Doroteiu grabesce a dîce: „*Adio* Domnule!“ Si cu aceste se gata convorbirea poporala, vomu vedé inse alta data pre dlu deputatu fi va óre mai *elocuentu* precumu a *apromisu*. Eu din parte-mi asiu dori sê nu-si pré bata capulu dupa *elocuintia*, ci sê caute a vorbi ca sê-lu intieléga toti, si mai alesu aceia, pre cari voiesce sê-i invetie.

Fórte lungu aru trebui sê fiu, daca asiu scrie despre toti articlii din acésta fascióra, deci me marginescu numai a mai face cateva observari mai esentiale. — Asia articlulu despre: „Locuitorii de America,“ eu cugetu câ e pré grabitu, deórece vorbindu acî despre *stremtórea de mare* din *Americ'a nordica rusésca* si despre locuitorii *intiorionati* de pe acolo, me temu câ mosiulu Tóderu nu-lu va intielege, câ-ci inainte de a vorbi despre tieri straine, e de lipsa a vorbi despre patri'a poporului, apoi dupa ce va cunósce acésta bine, gradatim potemu trece si la *stremtorile de mare*. Asia dieu, câ-ci precum in natura, asia si in *progresu* — saltus non datur.

In fine in privinti'a limbei am acea observatiune câ neologismulu nu e chiaru cerinti'a cea esentiala a progresului, ma daca se intrebuintieza fara de lipsa, e spre daun'a literaturii in genere, cu atâtu mai nepotrivitu e apoi a intrebuintiá cuvinte neintielese de poporu

in scrierile poporale. — De s'ar tiené si „Progresulu“ de acestu principiu, nu i-ar fi de lipsa ca sê faca atâte semne la cuvintele necunoscute poporului. Eu nu sciú de ce intrebuintieza d. V. Romanu cuvintele: *influintia, activitate, diverse, de compunere, admirabilu, coerintia*, si alte mai multe de aceste, pre candu se potu esprime si mai pe romanie?

Cum-câ si fara neologisme se póte serie poporului, dovedesce chiaru si frumosulu articulu: „Cum a fostu, nu mai merge,“ din „Progresu.“ Acî atâtu stilulu câtu si esenti'a articlului corespunde cerintielor poporului.

Intr' altu chipu din totu sufletulu recomendu acésta intreprindere salutara atâtu partinirei publicului, câtu si literatilor nostri, câ-ci numai asia vomu ajunge scopulu doritu de toti romanii — *inaintarea poporului romanu*. — Ér d. redactoru alu „Progresului“ fie convinsu câ observatiunile mele purcedu din cea mai curata bunavointia, si sum convinsu câ domnia sa inca e de acea parere, câ esprimerea convingerei mai multu folosesce, de câtu lingusirile aňagítóre.

Julianu Grozescu.

Epistola deschisa catra redactorulu.

Domnule Redactoru!

Noi subscrisii veduram cu cea mai viua placere, in nr. 11 alu foiei ce redactati cu atâtu de multu talentu, fericit'a scire despre compunerea sub auspiciile guvernului Romanu a unei societáti literarie romane, care sê se ocupe de punerea la cale a ortografiei, gramaticii si alu dictionariului romanu.

Domnia Vostre avendu cunoscintia despre eminentii Romani din Austria, cari prin eruditiunea si lucrările lor sunt la innaltímea unei asiá nobile misiuni, i-ati recomendatu alegerei dlui Ministru de instructiunea publica. Incuragiatu de initiativ'a Domniei Vostre venimú a numi pe barbatii cari aru poté representá mai bine elemintele limbistice romane din Moldova, Romania, Besarabia si Macedonia, si anume:

Pentru Moldova: domnii Georgiu Sionu, poetu, fostu redactoru alu Revistei Carpatilor; Vasiliu Ureche Alesandrescu, profesorulu la facultatea de litere din Bucuresci, fostu redactoru alu Ateneului Romanu, autorulu ale mai multor opuri de literatur'a romana; Vasiliu Alesandri, renumitu poetu poporalu. Pentru Romania: domnii Ioanu Eliade Radulescu, cu dreptu cuventu numitu parintele literaturii romane; A. Treboniu Laurianu, filosofu, istoricu, matematicu, autoriulu ilustrului opu „Tentamen Criticum“ — profesorulu la facultatea de litere din Bucuresci; Demetriu Bolintineanu de doue ori poetu, adeca romanu si francesu, precum a dîsu ilustrulu criticu francesu Ph. Chasles; A. Papiu Ilarianu, jurisconsultu, istoricu invetiatu. Pentru Besarabia: dnii Georgiu Asachi, poetu, istoricu, publicistu; P. Bog-

danu Hajdêu, renumitu cronicariu romanu; G. Missailu, invetiatiu liberalu si neobositu publicistu, juristu. Pentru Mecedonia: dnii Grigoriu H. Grandea, june si ardinte poetu, publicistu, fostu profesoru, acuma elevu alu facultății de litere din Liège, membru onorariu ale mai multor societăți literare si științifice din Brusela, Dresda, Leyda etc.; Carajanu, literatu absolvitu alu facultății de litere din Atena, profesoru de literatură a elena la liceulu din Jasi.

Dle Redactoru! crediendu, că e bine să facemu si noi romanii ca alte natiuni, adeca să respandimu cătu vomu poté mai multu numele tuturor romanilor cari se ilustrara pe campulu literaturii romane, venimu a Ve rogá să binevoiti a acordá unu locusioru epistolei de fatia in colónele stimabilei Dvóstre foi.

Primiti, Dle Redactoru, espressiunea destinsiei nóstre consideratiuni!

St. Rimniceanu.

A. G. Calinescu.

Ce e nou ?

** (Majestatile Lor) imperatulu si imperatés'a, precum scirile din urma ni spunu, de siguru vor vini la Pesta in septeman'a vinitóre, cand se va tiené si cursulu cailor. Comitétulu orasienescu, insarcinatu cu arangiarea primirei Innaltilor óspeti, a determinatu a arangiá unu maialu poporalu in paduriti'a orasiului, unde pentru Majestatile Lor se va face o siatra pompósa.

** (Cine va fi ministru ?) De câte-va dîle cerculédia p'aice scirea, că in decurendu se va numi ministeriulu ungurescu. Sunt carii afirma, că list'a e si gata in pusunariulu contelui Apponyi, — unii inse amintescu pe contele Juliu Andrásy.

** (Doue comisiuni dietale.) In comisiunea pentru caus'a nationalitatilor dintre romani s'au alesu deputatii: Hosszu, Gozsdu, Ioanovicu, F'aur, — ér in ceea pentru uniunea Ardealului: Hosszu, Moldovanu, Balomiri si Tulbasiu. Acesti doi din urma nu sunt inca aci.

** (Hirnök are grelusi in capu,) că-ci altfelu n'ar poté scrie atâte verdi-uscate despre unu planu nevinovalu alu romanilor, câte scrise mai alalta eri despre societatea literaria din Bucuresci; dîce că romanii prim acést'a vreu a infintiá o daco-romania literaria, inse Pannonia va veghiá! E unu ce curiosu, cand unii ómeni se facu ridiculosi, temendu-se de nescari intentiuni politice, cu tóte că li se spune apriatu, că societatea amintita nu va desbate politic'a, ci numai cause literarie.

** (Cu placere anunciamu,) că ni-a succesu a capetá portretulu si biografi'a renumitului filoromanu d. G. Vegezzi-Ruscalla, carele a facutu cunoscuta limb'a si literatur'a nostra la fratii din patri'a nóstra cea strabuna Italia.

Literatura si arte.

** (La Bucuresci) a esítu de sub tipariu o pré interesanta carte, acésta e: „Epoce'a lui Vasiliu Lupulu si Mateiu Besarab V. V. Domnulu Moldovei si tierei romanesci.“ Titlulu acestei scrieri ni adeveresce de ajunsu importanti'a ei, si autoriulu d. G. Misail este de ajunsu cunoscutu pentru ca cei ce iubescu opurile istorice, sê se grabésca a-si cumperá acésta carte pretiósă. Ceea ce i garantédia unu numeru mai mare de cititori si cetitóre, este si impregiuarea, că e scrisa intr'unu stilu usioru si placutu, in cătu chiar si femeile o potu ceti, fara ca sê se urésca.

** (La Iasi) a aparutu unu nou diariu romanescu, intitulatu: „Vócea natiunala,“ ese odata in fiecare septemana.

** (La Craiova) asísdere s'a infintiati unu diariu politicu romanescu, titlulu diariului e: „Radicalulu.“ Titlulu esplica de ajunsu si program'a diariului.

** (Inca unu diariu nou!) Cetatienii de la Botosiani vediendu nobilulu esemplu alu confratilor din mai multe orasie, esira si densii in aren'a luptei publice cu unu diariu intitulatu: „Tîer'a de susu.“ Dorimu succesu bunu tuturor acestor diare!

Gácitura numerica.

De Maria Cernetiu.

1.2.4.10.6.14.10. Ca flórea, ca fumulu pere,
13.4.5.10.6.10.6.12.10. E mai scumpa decâtu tóte:
10.1.15.6.14.12.10. Ori care po lume-o cere,
9.8.5.10.6.10.6.4.10. Omulu s'ó iubésca fórte.
1.—15. { Unu barbatu de toti stimatu:
{ Sê viedie 'n de lungatu!

Deslegarea gáciturei de siacu din nr. 10 :

Lelisióra 'ncantátore,
Lasa-te de 'ncununatu, —
Ci de vrei sê-mi faci onóre,
Dâ-mi unu dulce sarutatu!
Câ-ci o dulce sarutare
De pe gurisiór'a ta,
Câte flori in lumea mare,
Pentru tóte nu asiu da!

Iosifu Vulcanu.

Deslegare buna primiramu de la domnele si domnisiórele: Luisa Traila, Cornelia Vulcanu, Maria Nedelcu, Maria Ciaciani, Maria Gerasim Popovicu, Zinca G. Popovicu, Amalia Craciunu, Elisa Craciunu, Otilia J. Popovicu, Victoria J. Popovicu si de la domnii: Antoniu Vasu, Paulu Chinesu, Georgiu Lorintiu, Ioane N. Ciurcu.

Deslegarea gáciturei din nr. 9. ni-au mai tramis'ó dd. Maria G. Popovicu, Zinca G. Popovicu, Joane N. Ciurcu.

 Cu putine esemplare complete mai potema inca sierbi.

Proprietariu, redactoru respundiatoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.

S'a tiparitu in Pest'a 1866. prin Alexandru Kocsy (in tipografi'a lui Érkövi, Galgóczi si Kocsy.) Piatia de pesci Nr. 9.